

Stručni savjetnik za planiranje i koordinaciju razvoja

Informacija o realizaciji Strategije razvoja općine Ključ za 2017. godinu i realizaciji ostalih projekata na području općine Ključ za 2017. godinu

Ključ, april 2018. godine

Sadržaj:

1.	Izvršni sažetak		3
2.	Uvod		6
3.	Strateški ciljevi i prioriteti		7
4.	Zbirni pregled prioriternih projekata i okvira za njihovo finansiranje obuhvaćenih planom implementacije 2014-2017. godinu		10
5.	Pregled implementacije projekata		11
5.1.	Sažet osvrt na prethodni period implementacije		11
5.2.	Projekti planirani u 2017. godini		13
6.	Zaključci i preporuke		19

1. IZVRŠNI SAŽETAK

Izveštaj o implementaciji Strategije integrisanog razvoja općine Ključ (2014-2023.) ima za cilj da pokrene sve bitne aktere na razmišljanje i doprinese boljem donošenju odluka o realizaciji strateških prioriteta ekonomskog, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, u okviru tri (3) definisana sektorska cilja.

Od ukupno 52 projekta planiranih u 2017. godini nije implementirano 30 projekata, a 22 projekta su implementirana ili je implementacija u toku. Također je implementirano 14 novih projekata i jedan projekat je započeo sa implementacijom. Razlog zašto projekti nisu implementirani kod većeg broja projekata je nedostatak finansijskih sredstava. Za jedan dio projekata koji nisu implementirani pripremljeni su projektni prijedlozi i poslani na raspisane javne pozive, ali sredstva nisu odobrena.

Visina uloženih sredstava u 2017. godini za implementaciju projekata iznosi 1.072.494,43 KM, od čega je 723.302,39 KM eksterni izvori finansiranja, 287.212,21 KM vlastito učešće općine Ključ i 61.979,83 KM građani općine Ključ.

U pogledu ključnih prioriteta i fokusa za prethodnu 2017. godinu Općina je realizirala nekoliko prioritarnih projekata: nastavljene su aktivnosti na izradi Prostorno planske dokumentacije i projektne dokumentacije vodosnabdijevanja općine Ključ te nastavljene aktivnosti poticanja primarne poljoprivredne proizvodnje. Osim toga unaprijeđen je rad školskih i predškolskih objekata, objekata kulture, selektiranje otpada i izgradnja javne rasvjete. Putem društvenih mreža i web stranice promocija Općine podignuta je na veći nivo.

Što se tiče sektorskih ciljeva u periodu 2014-2017. godine u okviru ekonomskog razvoja

- Sanirana je i asfaltirana lokalna putna mreža u dužini ukupno 9.765 m,
- Izrađen promotivni materijal turističke ponude općine Ključ i video snimak promocije općine Ključ kroz emisiju Digitalni turistički BH itinerer,
- Urađena iluminacija Starog grada Ključ i izgrađena vodovodna mreža od pumpne stanice Hajribašča do platoa na Starom gradu,
- Izvršena rekonstrukcija mosta na rijeci Korčanici,
- U Industrijskoj zoni Velegići izgrađena vodovodna i protivpožarna mreža dužine 1.127 m, zasnovano 16,5 ha novih zasada jagodičastog voća,
- Nabavljeno i postavljeno platenika površine 8.200 m²,
- Organizovana manifestacija Dani dijaspore 5 (pet) puta i promocija domaćih proizvoda, realizovana 3 (tri) projekta između dijaspore i lokalne zajednice, uspostavljena partnerstva između općine Ključ, privatnih poduzetnika iz dijaspore i domaćih poduzetnika (četiri),
- Opremljen Ured za dijasporu.

S ciljem unapređenja razvoja društvenog sektora radilo se na poboljšanju statusa socijalnih kategorija, obogaćivanju kulturnih sadržaja, saradnju sa dijasporom, sanaciji predškolskih i školskih objekata te je u tom smislu:

- Isplaćena novčana podrška za 242 porodilja,
- Izgrađen dom za stara lica,
- Identifikovano 145 disfunkcionalnih porodica - za 108 identifikovanih porodica pružena adekvatna pomoć,
- Održane 62 radionice za djecu sa posebnim potrebama, urađene dvije pristupne rampe,
- Održano 23 manifestacija (aktivizam mladih),
- Emitovanje radio emisije i izrada baze podataka za dijasporu,
- Izvršena sanacija dječijeg vrtića, Mješovite srednje škole Ključ (zgrada Tehničke škole), Osnovne škole u Sanici, Osnovne škole u Velagićima i Osnovne škole u Ključu,
- Urađen sportski teren, ograda i grijanje NK Ključ, presvučeno školsko igralište spurtanom, ozidana i pokrivena fiskulturna sala u Krasuljama, napravljeno jedno igralište u Sanici, uređena sala za Kick box klub u Sanici,
- Opremanje škola sa potrebnom materijalno-tehničkom opremom u skladu sa pedagoškim standardima.,
- Saniran sanitarni čvor i bina u Domu kulture,
- Za Muzejsku zbirku nabavljene tri vitrine za izlaganje eksponata, urađena katalogizacija eksponata, izvršeno obilježavanje eksponata i urađen promotivni materijal, obilježeno kulturno-historijsko središte,
- Nabavljena vatrogasna cisterna, dva terenska vozila i ostala oprema za vatrogasnu jedinicu općine Ključ,
- U Domu zdravlja Ključ otvoren internistički kabinet, dva doktora završila specijalizaciju (internista i fizijatar), jedan doktor na specijalizaciji (pulmolog).

U sektoru zaštite okoliša nastavljena je aktivnost na rješavanju pretpostavki za realizaciju projekta izgradnje vodovodnog i kanalizacionog sistema.

- Urađena Studija vodosnabdjevanja općine Ključ,
- Izrađena Studija činjeničnog i indikativnog stanja vodosnabdjevanja općine Ključ,
- Uređen je prespoj sekundarne vodovodne mreže sa starog azbestno – cementnog cjevovoda na novi daktilni cjevovod vodovodnog sistema Ključ (Faikova krivina),
- Urađen cjevovod i obezbijeđena pitka voda za 20 domaćinstava visoke zone Rejzovića,
- Saniran vodovod u Banjici,
- Rekonstruisan vodovod na lokalitetu u Ključu i nabavljena oprema za 3 vodovoda – Zmajevac, Gornji Kamičak, Rudenice,
- Rekonstruisan kanalizacioni sistem na 3 lokacije,
- Izgrađena kanalizaciona mreža u dužini od 160 m i 8 domaćinstava priključeno na kanalizacionu mrežu u Rejzovićima ulica Alije Isakovića,
- Dorađen projekat kanalizacionog sistema MZ Velagići,

- Riješeno pitanje oborinskih voda na 4 lokaliteta u MZ Ključ.

U okviru sanacije općinske deponije Peći:

- Završena je projektno tehnička dokumentacija za sanaciju i zatvaranje gradske deponije i aktivnosti postavljanja ograde i izgradnje nastrešnice za vozilo,
 - Urađena projektna dokumentacija za izgradnju 15 niša za postavljanje eko otoka, postavljeno 16 novih eko otoka - jedan eko otok (tri kontejnera od 1.100 litara - UG " Eko sport" Ključ), 6 velikih zatvorenih metalnih kontejnera od 5 m³, 1 plavi kontejner od 1.100 litara za papir, 1 zeleni kontejner od 1.100 litara za miješani komunalni otpad, 10 žutih kanti od 240 litara koje se koriste za korisni otpad, nabavljeno 616 žutih PVC kanti od 120 litara i podijeljene domaćinstvima za selektiranje otpada;
 - Nabavljen 1 pres kamion za sakupljanje otpada (narandžasti mercedes) i polovno vozilo za sakupljanje ambalažnog otpada, 1 buldozer gusjeničar za održavanje deponije, nabavljen polovan kamion (bijeli Man) nosač velikog rolo kontejnera 27 m³ koji služi za pretovar otpada koji se vozi na deponiju,
 - Izgrađena pretovarna rampa za učinkovitije sakupljanje i transport otpada Ključ,
 - Izrađen Lokalni ekološki akcioni plan općine Ključ (LEAP),
 - Uređena obala rijeke Sane na 4 lokaliteta,
 - Uređeno i sanirano: rijeke Sana – više lokacija i Sanica, zatim potok u Busijama, Kalajdžića potok, Bijeli potok MZ Ključ, Točina MZ Velagići, Brkički potok i potok Botonići bare MZ Biljani.
- Nastavljene su aktivnosti na povećanju energetske učinkovitosti u javnim institucijama (zgrada organa uprave općine Ključ i već navedeni predškolski i školski objekti), 100 sijalica zamijenjeno sa štednim, izgrađena ulična rasvjeta Točina u dužini od 800 m, nabavljen elektro materijal za proširenje rasvjetne mreže za naselje B. brdo, djelimično rekonstruisana javna rasvjeta u Ključu, kao i izgrađena javna rasvjeta P. Han-Juruge u MZ Velagići, izgrađena rasvjetna mreža u naselju Donja Sanica MZ D. Sanica, u naselju Ramići MZ Velagići i priključena struja za javnu rasvjetu Crljeni MZ Zgon-Crljeni, zamijenjeno 50 stubova i izgrađena mreža u dužini od 1.500 m u Rudenicama.

2. UVOD

Svrha Informacije o realizaciji Strategije razvoja općine Ključ za 2017. godinu i realizaciji ostalih projekata na području općine Ključ za 2017. godinu je da ukaže na aspekte operativnog nivoa realizacije i implementacije programa, odnosno projekata. U dosadašnjim Strategijama operativni dio se pokazao kao kritična tačka iz razloga neblagovremenog uključivanja zacrtanih projekata iz Strategije u plan budžeta Općine. Međutim, Općina je kao glavni nosilac planiranja, razvoja i implementacije programa i projekata, prepoznala problem organizacione strukture administrativne službe i izgradila kapacitete upravljanja razvojem pri Službi za razvoj, privredu i zajedničke poslove u vidu Jedinice za upravljanje razvojem, te na taj način stvorila uslove za ostvarenje zacrtanih ciljeva razvoja.

Također je cilj Informacije da se širi krug zaposlenih i izabranih zvaničnika u relevantnim strukturama Općine upozna sa dosadašnjim aktivnostima u procesu ostvarivanja vizije i principa realizacije lokalnog integrisanog razvoja.

U septembru 2012. godine općina Ključ i Razvojni program Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP) su potpisali Memorandum o razumijevanju u okviru Projekta integriranog razvoja (ILDIP) koji predstavlja zajedničku inicijativu UNDP i Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC).

U oktobru 2012. godine Općinsko vijeće općine Ključ donijelo je Odluku o pokretanju postupka za izradu Strategije razvoja za period 2014.-2023. godina po MiPRO metodologiji za integrirano planiranje razvoja općina.

U novembru 2012. godine Općinski načelnik donio je rješenje o imenovanju Razvojnog tima koji broji 15 članova, te Rješenje o imenovanju tri sektorske grupe za izradu sektorskih planova (plan društvenog razvoja, plan ekonomskog razvoja i plan zaštite i unapređenja životne sredine, uz poštivanje prostornog aspekta).

U izradi Strategije korištena je standardirana Metodologija za integrirano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada te saveza općina i gradova oba entiteta.

Vizija razvoja te strateški ciljevi razvoja općine definirani su na period od 10 godina. Prihvatajući činjenicu da postavljanje ciljeva podrazumijeva ne samo odgovor na pitanje „šta“, već i „kako“, te da je odgovor na ovo pitanje od ključnog značaja za kvalitetnu implementaciju Strategije, općinski Razvojni tim je izradio sektorske planove i operativni dio Strategije. Sektorski planovi, sektorski ciljevi, programi, projekti i mjere, usmjereni ka poboljšanju kvaliteta života u općini, definirani su na period od 5 godina, a u isto vrijeme je izrađen i Finansijski plan implementacije strategije razvoja za 2014-2016.

Općina Ključ je u okviru nastavka ILDP projekta započela, u saradnji sa UNDP i konsultantima angažovanim od strane UNDP, analizu i izradu informacije koja će poslužiti u revidiranju Startegije razvoja općine Ključ 2014-2023. Revidiranje Strategije razvoja započinje već u 2017. godini.

Ovom Informacijom obuhvaćena je implementacija projekata iz Strategije razvoja općine Ključ 2014-2023. planiranih za 2017. godinu kao i projekti koji su implementirani, a nisu predviđeni u Strategiji. Informacijom se također, predstavlja osvrt na stepen implementacije projekata za period 2014-2017.

Informaciju je pripremila Jedinica za upravljanje lokalnim razvojem općine Ključ (Stručni savjetnik za planiranje i koordinaciju razvoja) i Službe za upravu na čelu sa Općinskim načelnikom.

3. STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI

VIZIJA RAZVOJA

„Ključ razvoja utemeljen na povoljnom poslovnom okruženju za razvoj malih i srednjih preduzeća i poljoprivrede sa dobrim šansama za zapošljavanje, aktivnim društvenim životom u čistoj i turistički atraktivnoj sredini“

• STRATEŠKI CILJEVI

1. *Iskorištavanje i stavljanje u funkciju postojećih prirodnih i privrednih kapaciteta*
2. *Funkcionalan društveni sektor*
3. *Čista i očuvana okolina kroz održivo upravljanje vodnim i drugim prirodnim resursima i organizovan sistem upravljanja otpadom*

Strateški cilj 1.

Pri izradi SWOT analize utvrđeno je da općina Ključ raspolaže sa relativno dobro očuvanim prirodnim resursima: zemljištem, vodnim resursima i mineralnim resursima na kojima treba bazirati razvoj općine. Kako navedene resurse treba razumno, racionalno i na nakvalitetniji način eksploatirati predviđen je cilj da se razvoj općine bazira na kontroliranom korištenju prirodnih resursa , s namjerom da se period korištenja produži odnosno postigne održiv razvoj koje će podrazumijevati korištenje prednosti koji resursi donose, a istovremeno se štite od nekontrolisane eksploatacije i neracionalne upotrebe. Ovaj cilj podrazumijeva da se u potpunosti uspostavi kontrola i monitoring resursa, monitoring eksploatacije putem zakonski definisanih institucija. Imajući u vidu klimatske uslove, kvalitet zemljišta i njegovu raspoloživost, te dugogodišnju tradiciju u stočarstvu, neiskorištene mogućnosti za razvoj voćarske i povrtlarske proizvodnje, primarna poljoprivredna proizvodnja i dalje će predstavljati jednu od djelatnosti kojom će se baviti veliki broj stanovnik općine Ključ. Općina je iz Bužeta izdvajala i izdvajaće značajna finansijska sredstva za

poticaj primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Primjenom novih tehnologija i transferom znanja težiti ka povećanju prinosa i prihoda po jedinici površine/po grlu, koristiti proizvodne faktore u međusobnoj kombinaciji koja daje najbolje ekonomske efekte. Nizom mjera usmjeriti razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje na porodičnim gazdinstvima ka intezivnoj specijalizovanoj tržišni orjentisanoj proizvodnji

Strateški izazov predstavlja kreiranje poslovnog okruženja i instrumenata podrške malim i srednjim preduzećima sa posebnim osvrtom na proizvodne djelatnosti uz podršku jačanja poduzetničkog duha stanovništva.

Općina Ključ raspolaže sa značajnim resursima i predispozicijama za razvoj turizma. Takođe je evidentno da turistička ponuda općine Ključ nije dovoljno promovirana i da ne raspolažemo za dovoljnim brojem smještajnim kapacitetima i sadržajima koji su bitni za turističku ponudu. Potrebno je poduzeti niz mjera i aktivnosti kako bi se stvorili uslovi za razvoj ove tercijalne djelatnosti.

Strateški cilj 2.

U području društvenih djelatnosti uočena je potreba razvoja i poboljšanja zdravstvene, obrazovne, socijalne, kulturne i sportske infrastrukture.

Raznolikost i bogatstvo tradicije kulturno-historijske baštine uz povezivanje civilnog i javnog sektora smjernice su razvoja društvenog života.

Indikatori ostvarenosti cilja jesu zaustavljanje negativnih demografskih pokazatelja i ukupno povećanje kvaliteta života i odmora u općini Ključ

Strateški cilj 3.

Iako područje općine Ključ, sa svojim šumama, bogatstvom vodotoka, lijepom prirodom u principu ima sve preduslove da se smatra zdravom i ekološki čistom sredinom, nekvalitetno ili nikako riješena pitanja zaštite okoline mogu dovesti do ugrožavanja okoliša.

U tom smislu je potrebno preduzeti sve neophodne mjere na očuvanju i zaštiti okoline, čime će se istovremeno stvoriti uslovi za razvijanje i afirmaciju turističkih potencijala općine Ključ.

Dakle, neophodno bi bilo poduzeti slijedeće korake:

Rješavanje komunalne infrastrukture treba da prati potrebe stanovništva općine Ključ uz strogo poštivanje usmjerenja i okvira zacrtanih prostorno – planskom dokumentacijom,

U pogledu zbrinjavanja čvrstog otpada osnovni cilj bi bio: uspostaviti sistem za integralno upravljanje otpadom i infrastrukturu za cjelovit sistem upravljanja otpadom. Pri tome posebnu pažnju treba posvetiti da se realizira: saniranje i eliminiranje "divljih" odlagališta, izgradnja kantonalne deponije u skladu sa važećim svjetskim standardima, sanacija i rekultivacija općinskih deponija, te njihovo postepeno ukidanje,

Dugoročno kroz zaštitu izvorišta, sanaciju i rekonstrukciju postojećih vodovodnih sistema, a u cilju smanjenja gubitaka u mreži, osigurati stanovništvu Općine dovoljne količine zdravstveno ispravne vode za piće,

Težiti da što više područja u Općini, zbrinjavaju svoje otpadne vode na ekološki prihvatljiv način.

Udio korištenja obnovljivih izvora energije, čijom primjenom se smanjuju emisija ugljičnog dioksida (CO₂) i na taj način doprinosi zaštiti okoliša, u budućnosti treba znatno povećati. Trenutno je vrlo malo inicijativa za njihovo korištenje,

Donijeti u što skorije vrijeme akcioni plan racionalnog korištenja energije i LEAP.

Pored toga, definisani su razvojni ciljevi ekonomskog razvoja, društvenog razvoja i razvoja sektora zaštite životne sredine.

Razvojni ciljevi ekonomskog razvoja

1. Povećati broj zaposlenih u proizvodnim djelatnostima za 20% do 2018. godine
2. Povećati broj upisanih u Registar poljoprivrednih gazdinstava za 20% do 2018. godine
3. Povećati broj noćenja turista na području općine Ključ za 30% do 2018. godine
4. Uključiti dijasporu u izradu i realizaciju razvojnih planova i programa općine Ključ
5. Povećati razinu iskorištenja vodnih i mineralnih potencijala na području općine Ključ

Razvojni ciljevi društvenog razvoja

1. Smanjiti iseljavanje mladih i povećati broj novorođene djece do 2018. godine
2. Stvoreni uslovi za kvalitetno obrazovanje, prekvalifikaciju odraslih i cjeloživotno učenje do 2018. godine
3. Unaprjeđeni organizacioni, prostorni i materijalno tehnički uslovi za kulturne i sportske aktivnosti građana do 2018. godine
4. Unaprjeđena saradnja Općine sa nevladinim sektorom i efikasnija javna uprava do 2018. godine
5. Stvoreni kadrovski i materijalno-tehnički uslovi za unaprjeđenje socijalne i zdravstvene zaštite do 2018. godine

Razvojni ciljevi zaštite životne sredine

1. Do 2018. godine unaprijeđen kanalizacioni sistem i kvalitet vode za piće
2. Do 2018. godine unaprijeđen proces upravljanja otpadom
3. Do 2018. godine unaprijediti energetska efikasnost
4. Do 2015. osigurati zaštitu kvalitete vode rijeke Sane

Općina Ključ se u 2017. godini fokusirala na:

1. Stvaranje povoljnog poslovnog okruženja za investiranje izgradnjom infrastrukture;
2. Sanaciju školskih objekata;
3. Poboljšanje saradnje sa dijasporom i NVO sektorom;
4. Poboljšanje statusa socijalnih kategorija;
5. Izradu projektno tehničke i ostale dokumentacije;
6. Poboljšanje komunalne infrastrukture;
7. Pristup selektivnom odlaganju otpada uz edukaciju stanovništva, kao i
8. Energetskoj efikasnosti objekata.

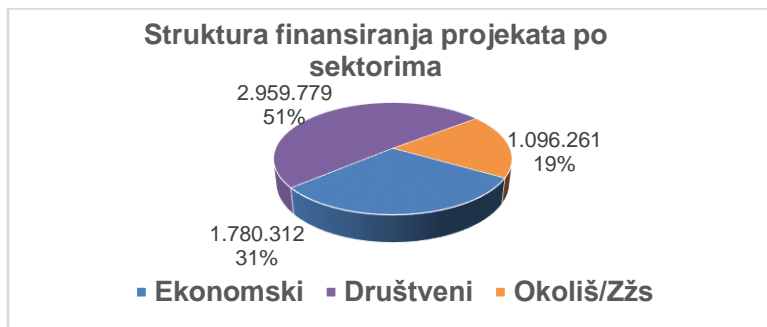
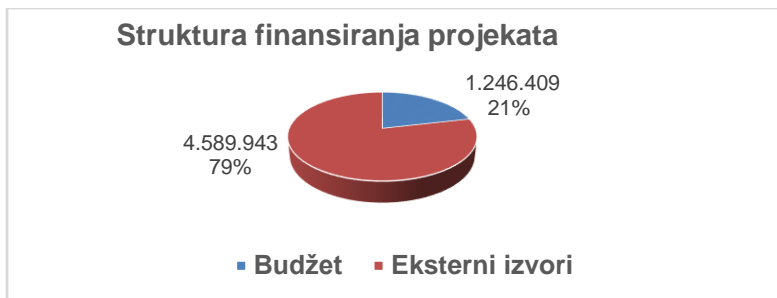
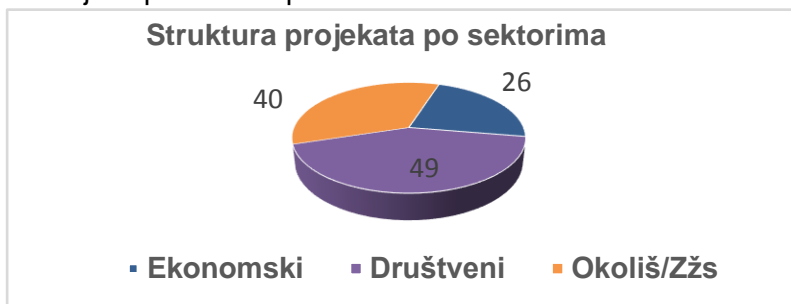

4. ZBIRNI PREGLED PRIORITETNIH PROJEKATA I OKVIRA ZA NJIHOVO FINANSIRANJE OBUHVAĆENIH PLANOM IMPLEMENTACIJE 2014-2017. GODINU

Planski period 2014-2017. godina obuhvata 115 projekata (projekti iz Strategije razvoja i projekti koji nisu planirani Strategijom razvoja), od čega je 26 projekata ekonomskog razvoja, 49 projekata društvenog razvoja i 40 projekata iz oblasti zaštite okoliša.

Za realizaciju ovih projekata planirano je ukupno 20.650.715,26 KM, a realizovano 5.836.351,98 KM od čega: ekonomski sektor 1.780.311,78 KM, društveni sektor 2.959.779,41 KM i zaštita okoliša 1.096.260,79 KM.

U nastavku je grafički prikaz strukture planiranih projekata u odnosu na broj projekata, izvore finansiranja i finansijske parametre po sektorima.

Što se tiče izvora eksternog finansiranja, najznačajniji predviđeni izvori za period 2014-2017. godine su UNDP, Agencija za vodno područje sliva rijeke Save, Budžet USK, Fond za zaštitu od poplava, Fond za zaštitu okoliša F BiH, Kantonalna i Federalna ministarstva. Kako bi iskoristila prilike za privlačenje sredstava iz eksternih izvora, Općina je tokom prethodnog perioda potpisala Memorandum o suradnji sa UNDP-om u okviru projekta ILDP, ugovore sa Agencijom za vodno područje sliva rijeke Save kao i Kantonalnim i Federalnim ministarstvima te u narednom periodu namjerava pravovremeno pripremiti projektne prijedloge i pripremiti dokumentaciju za izradu prostorno planske dokumentacije.

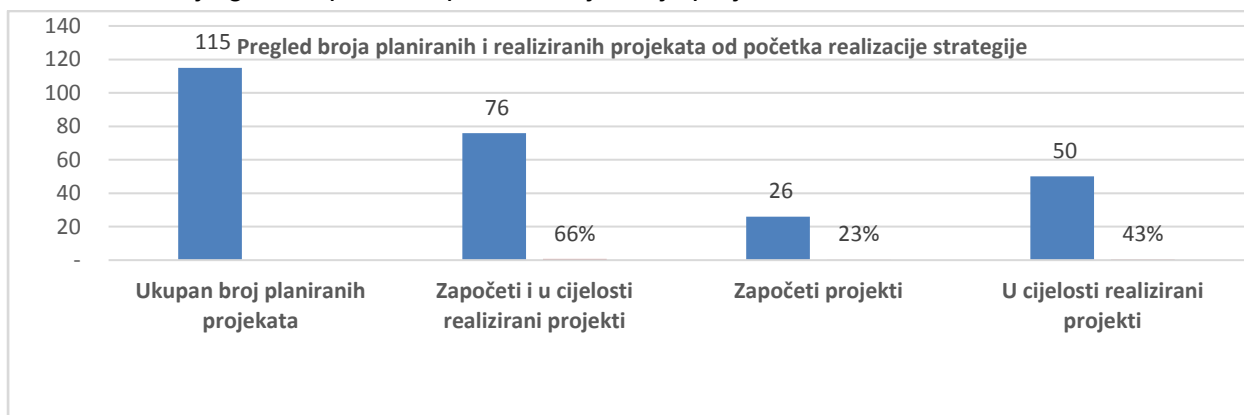
U periodu 2014-2017. najveći dio sredstava uložen je u sektor društvenog razvoja u smislu razvoja obrazovanja, kulture i sporta te saradnje sa NVO sektorom. Posebna pažnja posvetila se izradi projektne tehničke dokumentacije vodosnabdijevanja općine Ključ što je jedan od najvećih/kompleksnijih projekata, unapređenju energetske efikasnosti, unapređenju upravljanja otpadom i sl. a zatim i saradnji sa dijasporom i privatnim poduzetnicima u smislu ekonomskog razvoja.

5. PREGLED IMPLEMENTACIJE PROJEKATA

5.1. SAŽET OSVRT NA PRETHODNI PERIOD IMPLEMENTACIJE

Od početka realizacije razvojne Strategije u potpunosti je završeno 50 projekata, što je 43,48 % od ukupno planirana 115 projekata. Također je započeto 26 višegodišnjih projekata koji su još uvijek u procesu realizacije. Pri tome, važno je napomenuti da se odustalo od jednog dijela projekata – ukupno 32, a prolongiralo je 7 projekata. Razlog za ovaj postupak jeste to što su predlagani u razvojnu Strategiju projekti koji nisu mogli biti realizovani od strane općine Ključ ili su to veći projekti za koje općina Ključ ne može izdvojiti potrebno sufinansiranje.

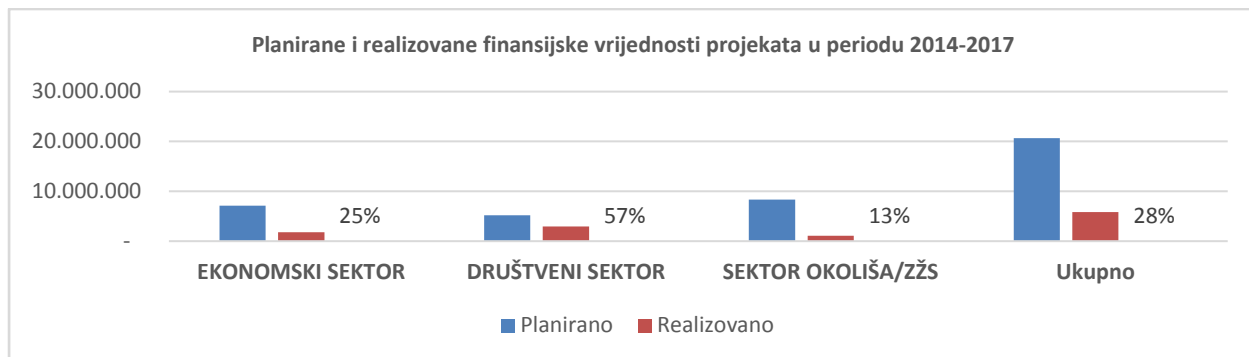
U nastavku je grafički prikaz implementacije broja projekata

Ukupna vrednost planiranih projekata je 20.650.715,26 KM, dok je vrijednost u potpunosti završenih projekata kao i projekata koji su još uvijek u procesu realizacije 5.836.351,98 KM, što je 28,26 % realizacije planiranog.

Kada je riječ o strukturi realiziranih projekata, od ukupnog broja u potpunosti završenih projekata ili projekata koji su još uvijek u procesu realizacije, vrijednost od 1.246.408,80 KM (21,36 %) je realizirana iz budžeta općine Ključ dok je 4.589.943,18 KM (78,64 %) realizirano iz eksternih izvora.

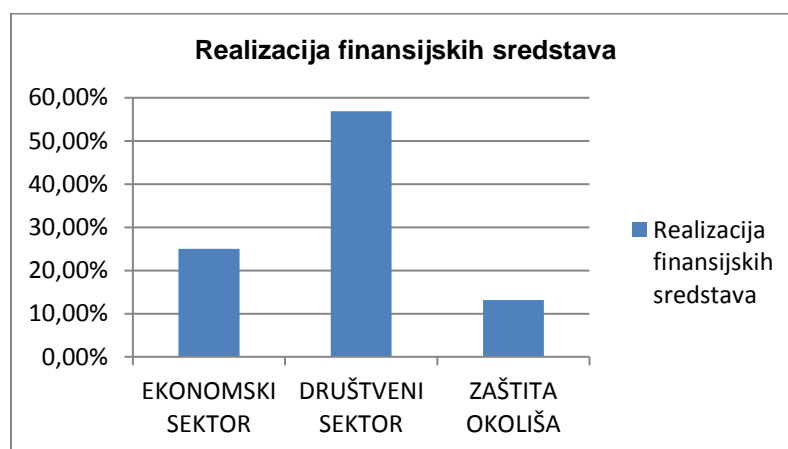
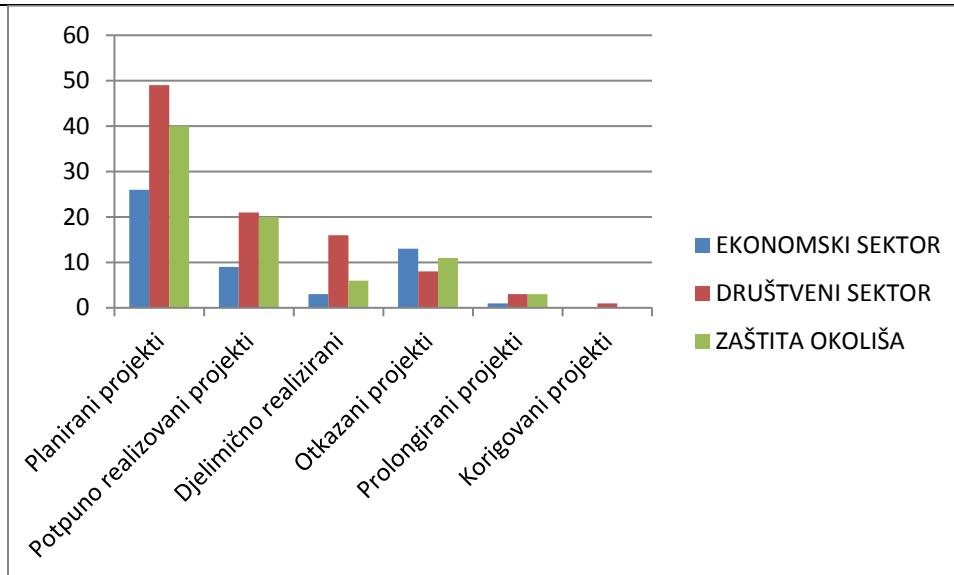
Gledajući po sektorima situacija je slijedeća:

U periodu od 2014-2017. u ekonomskom sektoru ukupno je planirano 26 projekata: 9 potpuno realiziranih, 3 djelimično, 13 otkazanih i 1 prolongiran za naredni period. Realizacija finansijskih sredstava iznosi 25,04%.

U društvenom sektoru ukupno je planirano 49 projekata: 21 potpuno realiziran, 16 djelimično, 1 korigovan, 8 otkazanih, 3 prolongiran za naredni period. Realizacija finansijskih sredstava iznosi 56,88%.

U sektoru zaštite okoliša ukupno je planirano 40 projekata: 20 potpuno realiziran, 6 djelimično, 11 otkazanih, 3 prolongiran za naredni period. Realizacija finansijskih sredstava iznosi 13,15%.

Broj projekata po sektorima

5.2. PROJEKTI PLANIRANI U 2017. GODINI

Od ukupno 52 projekta nije implementirano 30 projekata, 22 projekta su implementirana ili je implementacija u toku.

Implementirani projekti

- „Materijalna pomoć porodiljama“ - Projekat se na osnovu Rješenja Centra za socijalni rad priprema, a Služba vrši isplate prema porodiljama. Vrijednost projekta 26.365,00 KM.
- „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama“ - Udruženje „Lejla“ organizovalo i održalo 214 radionica za djecu sa poteškoćama u razvoju (sredstva za radionice obezbijedena putem donacija i 1.000,00 KM iz Budžeta općine Ključ).

Udruženje „I mi se budimo“ organizovalo i održalo 102 radionice također za djecu sa poteškoćama u razvoju (sredstva za radionice obezbijeđena putem donacija i 1000,00 KM iz Budžeta općine). Za liječenje članova udruženja „I mi se budimo“ iz Budžeta općine izdvojeno 500,00 KM. Za troškove rada „UG oštećenog sluha i govora“ iz Budžeta općine Ključ izdvojeno 1.000,00 KM;

- „Uređenje Muzejske zbirke, Lapidarija i utvrđivanje i obilježavanje kulturno historijskog središta“ - Završena katalogizacija eksponata.
 - „Stalna postavka bosanske sobe“ - Završena prva faza (adaptacija prostora u iznosu od 3.000,00 KM - sredstva obezbjeđena od Federalnog ministarstva kulture i sporta).
 - „Obogaćivanje kulturnih sadržaja u lokalnoj zajednici – aktivizam mladih“ - Održano 7 manifestacija. - „XII smotra narodnih igara i običaja“ maj 2017. godine u organizaciji KUD-a „Naša mladost“, Ključ. Općina Ključ iz Budžeta izdvojila 1.000,00 KM;
 - „Ključani svome gradu“ u organizaciji Udruženja ključana i prijatelja Ključa „Stjepan Tomašević“;
 - Koncert u organizaciji Niže muzičke škole;
 - KUD „Stari grad“ Ključ organizovao proslavu 70 godina postojanja KUD-a. Općina Ključ iz Budžeta izdvojila 2.816,00 KM za dva učešća KUD-a “Stari grad“ Ključ za odlazak u Hrvatsku (prevoz članova KUD-a);
 - KUD „Naša mladost“ Ključ VI smotra folklora u Sanici. Općina Ključ iz Budžeta izdvojila 1.000,00 KM;
 - Međunarodna smotra Horova u organizaciji KUD-a „Stari grad“ Ključ, decembar - Općina Ključ iz Budžeta izdvojila 1.000,00 KM;
 - Novogodišnji koncert u organizaciji KUD-a “Naša mladost“ Ključ;
 - „Unapređenje komunikacije i saradnje sa dijasporom kroz izradu baze podataka dijaspore“ - Redovno se objavljuju članci o saradnji dijaspore sa općinom Ključ i aktivnim učešćem dijaspore u ulaganja u općinu Ključ. U 2017. godini nije bilo novih upisa u bazu podataka.
 - „Partnerstvom do razvoja – jačanje saradnje sa NVO sektorom“: Raspisan Javni poziv 20.06.2017. godine za finansiranje projekata NVO. Prijavljeno je osam udruženja i za sva udruženja obezbjeđena su sredstva za implementaciju projekta. Ukupna dodjeljena sredstva su 7.000 KM. Ugovori sa udruženjima potpisani 24.07.2017. godine;
 - „Suzbijanje nasilja nad ženama“: 2 žene su smještene u Sigurnu kuću (Sredstva obezbijeđena od Ministarstva rada i soc. politike USK-a);
 - „Podrška disfunkcionalnim porodicama“ - U izvještajnom periodu JU CSR Ključ je identifikovao 55 porodica koje zbog ukupnih socijalno ekonomskih uvjeta življenja, posebno poremećnih bračnih i porodičnih odnosa nisu u mogućnosti izvršavati svoje funkcije. Od ukupnog broja identifikovanih disfunkcionalnih porodica dodjeljena je u 38 slučajeva jednokratna novčana pomoć koja je obezbjeđena Budžetom općine Ključ u ukupnom iznosu 4.034,40 KM. Istovremeno sve porodice su obuhvaćene kontinuiranim savjetodavnim radom.
- Zbog teško poremećenih odnosa njihovih roditelja posebna pažnja posvećena potrebama djece u navedenim porodicama te su ista uključena i u projekte ovog Centra koji se realiziraju u saradnji sa:
- NVO „Budućnost“ (stipendiranje, novčana pomoć djeci školskog uzrasta)

-
- Bosansko – kanadsko udruženje (naturalna i novčana pomoć).
- „Program popunjavanja viška prostora kojim raspolaže ZU Dom zdravlja Ključ i stalna edukacija i usvajanje profesionalnih vještina zaposlenika ZU Dom zdravlja Ključ“ - Doma zdravlja Ključ u 2017. godini ostvareni je sljedeći rezultati: 1 doktor obavlja specijalizaciju iz oblasti fizijatrije koja je započeta u 2014. godini dok je 1 doktor započeo specijalizaciju iz oblasti pulmologije 27.3.2015. godine. Ukupni trošak za 2017. godinu iznosi 9.760,00 KM;
 - „Suzbijanje društveno neprihvatljivog ponašanja kod maloljetne djece“ - U okviru redovnih aktivnosti Centra za socijalni rad Ključ u izvještajnom periodu izvršena je procjena 13-oro djece te utvrđeni rizici u daljem socio - pedagoškom radu. Kroz tretman koji se sprovodi kroz savjetodavni rad obezbjeđena je podrška ukupnom broju djece kod kojih je identifikovan problem uz multidisciplinarni pristup (saradnja sa roditeljima, stručnjacima i institucijama):
 - podrška roditeljima u odgojnom procesu (izgradnja autoriteta, tehnike za prevazilaženje problema i konfliktnih situacija).
- Po završetku procjene i definisanja problema u svakom pojedinačnom slučaju utvrdit će se vremenski okvir djelovanja sa ciljanom novčanom podrškom. U 3 slučaja bilo je neophodno reagovati novčanom pomoći gdje je istim dodjeljena jednokratna novčana pomoć u predviđenom Budžetu općine Ključ u ukupnom iznosu od 1.021,55 KM. Centar za socijalni rad kroz redovne poslova dodijelio 1.585,00 KM za liječenje 8 (osmero) djece;
- „Zamjena unutrašnje i vanjske stolarije na objektu centralne škole OŠ „Ključ“ - Izvršena zamjena vanjske stolarije 26 prozora. Općina Ključ iz Budžeta izdvojila 21.355,31 KM. Ostalo za zamjenu 17 velikih, 10 malih prozora i 7 ulaznih vrata.
 - Izgradnja ulične rasvjete Ramići: Urađena ulična rasvjeta u naselju Ramići (MZ Velagići). Sredstva za implementaciju projekta obezbijedili općina Ključ i mještani naselja Ramići.
 - „Emitovanje radijskog programa za dijasporu“: Emitovane tri radio emisije za dijasporu.
 - „Sanacija i asfaltiranje lokalne putne mreže na području općine Ključ“ - Sanirano i asfaltirano lokalne putne mreže na području općine Ključ (ulica Diverzantska, ulica Dubočanska, asfaltiran put u naselju Husići, sanacija puta Donja Sanica, sanacija puta u Ramićima, sanacija puta u Reizovićima, proširenje puta Častovići–Hadžići, sanacija puta u Gornjoj Sanici, sanacija pristupnog puta do parkinga iza općine, asfaltiranje puta Okići, asfaltiranje internih servisnih saobraćajnica u 17.Vkbb., asfaltiranje puta Polje u MZ Biljani, modernizacija puta Ključ-Humići, asfaltiranje puta u Gornjem Budelju, asfaltiranje ulice u Bebićima, asfaltiranje puta u naselju Crnalići, asfaltiranje puta Stari Velagići, asfaltiranje puta Rudenice, asfaltiranje puta Biljani-Balagića brdo, sanacija puta u Kozarcima. Ukupno asfaltirano 2.361,77 m lokalnih puteva (vrijednost radova 228.121,49 KM). Sanacija, proširenje i ostali radovi na lokalnoj mreži ukupne vrijednosti 32.752,81 KM. Uz lokalne puteve izvršena je i sanacija trotoara na dva lokaliteta u ukupnom iznosu 19.561,19 KM;
 - „Izgradnja i uređenje sportskih terena/objekata na području općine Ključ“ - Urađen gumeni pokrivač sportskog terena - igrališta ispred Osnovne škole Ključ, kao i uzgrađene tribine na igralištima MZ Sanica i Humići, izgrađeno igralište u Biljanima te stolarija i vanjsko-unutarnje uređenje sportske dvorane Krasulje - MZ Krasulje. Ukupna vrijednost 230.747,82 KM;

- „Čišćenje i zaštita korita rijeke Sane“ - Urađen je projekat uređenja obale rijeke Sane u naselju Rudenice, Humići i Ključ. Vrijednost projekta 51.629,16 KM;
- „Izrada investiciono tehničke i okolinske dokumentacije za projekat postepenog zatvaranja deponije i izgradnje pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja komunalnog otpada na deponiji Peći“ - Na izradi investiciono-tehničke i okolinske dokumentacije za projekat zatvaranja deponije komunalnog otpada Peći je djelimično urađen (pribavljena okolinska dozvola i glavni projekat za izvođenje), izdata urbanistička saglasnost i urađene pripreme na izdavanju građevinske dozvole.
- „Rekonstrukcija javne gradske rasvjete i izgradnja nove u ulicama u kojima ne postoji“ - Izgrađena je javna rasvjeta u naselju Ramići i Donja Sanica i u funkciju stavljena rasvjeta u Crljenima (plaćen priključak).
- „Opremanje vatrogasne jedinice potrebnim sredstvima i opremom“ - Realizovana je nabavka vatrogasne opreme. Drugim postupkom nabavljene su kompletne uniforme za sve vatrogasce. Vrijednost projekta 3.420,16 KM.
- „Nabavka i postavljanje plastenika površine 3.000 m²“: Izvršena je podjela plastenika za 12 korisnika 0,12 ha u okviru projekta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice koji je odobren pred kraj 2016. godine, a implementiran u 2017. Bitno je napomenuti učešće korisnika u projektu u iznosu od 930,00 KM po korisniku. Evidentno je povećanje površina pod platenicima za 10% u odnosu na 2016. godinu;
- „Podizanja zasada voća (kruška i jabuka) površine 6 ha“: U 2017. godini podignuti su novi zasadi voća: jabuka – 0,3 ha i kruška – 0,2 ha. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica je krajem 2016. god. izvršilo dodjelu sadnica sadnja 2016/2017;

5.2.1. Projekti koji nisu implementirani

- „Dovršetak radova na izmjeni stolarije na objektu centralne škole u OŠ ” Velagići“: Nije započela implementacija projekta, niti su obezbjeđena sredstva za implementaciju. U školi je potrebno zamijeniti još samo unutrašnju stolariju, dok je vanjska komplet završena.
- „Opremanje škola i predškolskih ustanova sa potrebnom materijalno tehničkom opremom u skladu sa pedagoškim standardima“: U 2017. godini nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju projekta – nije bilo aktivnosti na provedbi projekta.
- „Opremanje prostora za mlade u prostorijama kancelarije MZ Velečevo-Dubočani“: U 2017. godine nije započela implementacija projekta, niti su obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Etno zbirka - Etno selo“: U izvještajnom period nije bilo aktivnosti usmjerenih na realizaciji projekta.
- „Adaptacija centra za mlade - mladi pod istim krovom“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta – nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Nabavka mamografa za žene“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta-nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.

- „Suzbijanje stigme i diskriminacije prema osobama sa invaliditetom“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta - nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Izrada dodatne bušotine u dijelu Dujkovih bara za napajanje pitkom vodom naselja Bajrami, Dedići, Husići, Kazići i Kalabe (MZ Krasulje)“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta-nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Rekonstrukcija vodovoda Liskovac (MZ Biljani): U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta-nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Han-Gromilići (MZ Krasulje)“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti n realizaciji projekta –nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Izgradnja dijela kanalizacione mreže u naselju Velečevo (MZ Velečevo-Dubočani)“: U 2017. godini nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta – nisu obezbjeđena sredstva za implementaciju.
- „Dogradnja infrastrukture u Industrijskoj zoni u Velagićima“ - Urađen projekat izmještanja NN mreže u vrijednosti 3.596,38 KM.
- „Izgradnja pristupnog puta do osnovne škole Biljani“: Projekat nije urađen iz razloga nedostatka finansijskih sredstava;
- „Rekonstrukcija velike sale Doma kulture i sanacija sanitarnog čvora u Domu kulture“: Nije bilo aktivnosti na implementaciji projekta;
- „Izgradnja Doma kulture u MZ Kamičak“: Nije bilo aktivnosti na implementaciji projekta;
- „Uređenje gradskog mezarja na novoj lokaciji – Huskići“: Projekat Uređenja gradskog mezarja Huskići općina Ključ nije urađen pošto su u toku aktivnosti oko otkupa neophodnog zemljišta za predviđeni projekat;
- „Snabdjevanje vodom visoke zone naselja Humići - Izgradnja sistema za povećanje pritiska naselja Raković (MZ Humići)“: Nije bilo aktivnosti na implementaciji projekta;
- „Izgradnja kanalizacione mreže od Egrića, Huskića, ulica Kulina bana do glavne kanalizacione mreže (MZ Ključ)“: Projekat Izgradnje kanalizacione mreze od Egrića, naselja Huskići i ulice Kulina bana do glavne kanalizacione mreze MZ Ključ nije urađen iz nedostatka finansijskih sredstava;
- „Izvođenje radova po projektu postepenog zatvaranja deponije i izgradnje pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja komunalnog otpada na deponiji Peći“: Nije bilo planiranih aktivnosti. Sredstva nisu obezbjeđena. Građevinska dozvola nije izdata;
- „Obnova voznog parka za sakupljanje i odlaganje otpada“: Plan nije ostvaren. Kamion nije nabavljen;
- „Izgradnja 50 eko otoka za selektivno prikupljanje otpada“: Nije bilo aktivnosti na implementaciji projekta zbog nedostatka novčanih sredstava;
- „Elektronska uprava – općina Ključ“: Ukupna vrijednost projekta planirana je u iznosu od 20.000,00 KM od čega je 10.000,00 KM planirano kao finansiranje iz Budžeta općine Ključ, a 10.000,00 KM od donatora. Projektni prijedlog je pripremljen, ali još uvijek potencijalni donatori nisu raspisali javni poziv za sufinansiranje projekata ovakvog tipa.

- „Izmjena krova azbestnih ploča na fiskulturnoj sali u OŠ „Velagići“: u toku izvještajnog perioda nisu obezbjeđena sredstva za realizaciju istog.
- „Obrazovanje odraslih“: u toku izvještajnog perioda nisu obezbjeđena sredstva za realizaciju istog.
- „Promocija mentalnog zdravlja kroz zaštitu životne sredine“: u toku izvještajnog perioda nisu obezbjeđena sredstva za realizaciju istog.
- „Organizacija Dana dijaspore kao poslovno-investicionog foruma“: U izvještajnom periodu projekat nije implementiran;
- „Izgradnja hladnjače za voće kapaciteta 50 tona CA/ULO hladnjača s box paletama i tehnološkom opremom“: U izvještajnom periodu projekat nije implementiran. Kroz revidiranje Strategije odlučiti šta sa projektom;
- „Izrada projektno tehničke dokumentacije vodosnabdijevanja općine Ključ“: Nije bilo aktivnosti na implementaciji projekta;
- „Izrada glavnog projekta primarne kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda općine Ključ“: U izvještajnom periodu projekat nije implementiran;
- „Uređenje administrativnog objekta Jedinstvenog općinskog organa uprave općine Ključ u cilju postizanja energetske efikasnosti“: Pripremljen projektni prijedlog i aplicirano na javni poziv Kantonalnog ministarstva prostornog uređenja i zaštite okoliša. Odobrena sredstva u iznosu od 20.750,00 KM.

Razlog zašto projekti nisu implementirani kod većeg broja projekata je nedostatak finansijskih sredstava. Za jedan dio projekata koji nisu implementirani pripremljeni su projektni prijedlozi i poslani na raspisane javne pozive, ali sredstva nisu odobrena.

U toku 2017. godine rađeno je i na projektima koji nisu predviđeni Strategijom razvoja općine Ključ a za koje su obezbijedena finansijska sredstva:

- „Razvoj tržišta rada u partnerstvu sa dijasporom“: Implementacija projekta započela u 2017. godini. Ukupna vrijednost projekta je 254.251,00 KM (Općina 14.190,75 KM, UNDP 56.060,00 KM i privrednici 186.000,00 KM). U 2017. godini uloženo 8.856,46 KM (opremljen Ured za dijasporu u Staroj gimnaziji);
- „Pretovarna rampa za učinkovitije sakupljanje i transport otpada Ključ“: Vrijednost projekta 57.848,00 KM (20.000,00 KM kantonalno ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša i 37.848,00 JKP „Rad „ Ključ);
- „Selekcija otpada na mjestu nastanka u domaćinstvu, nabavkom kanti za izdvajanje korisnog otpada“: Vrijednost projekta 26.620,00 KM (20.000,00 KM Fond za zaštitu okoliša F BiH i 6.620,00 KM JKP „Rad „ Ključ);
- „Rekonstrukcija mosta na Korčanici MZ Sanica“: Vrijednost projekta 6.447,25 KM (dobit ŠPD);
- „Izgradnja šehidskog mezarja Krasulje faza III -IV MZ Krasulje“: Vrijednost projekta 11.557,70 KM (681,35 KM građani i Kantonalno ministarstvo za pitanja boraca 10.876,35 KM);

- „Sanacija šehidskog mezarja Velagići MZ Velagići“: Vrijednost projekta 27.568,62 KM (5.213,62 KM građani, 17.000,00 KM UNDP i 5.355,00 KM Općina);
- „Postavljenje ograde na Spomen obilježju u naselju Crljeni MZ Zgon-Crljeni“: Vrijednost projekta 5.520,00 KM (3.000,00 KM Kantonalno ministarstvo za pitanja boraca i 2.520,00 KM građani);
- „Spomen česma Rejzovići MZ Ključ“: Vrijednost projekta 720,00 KM (sredstva MZ);
- „Zamjena stolarija, spuštanje stropa u područnoj školi Krasulje MZ Krasulje:
- „Sanacija klizišta - Rejzovići MZ Ključ, Hadžići MZ Velagići, Donji Kamičak MZ Kamičak i Humići MZ Humići“: Vrijednost projekta 89.398,34 KM (6.145,45 KM Općina i 83.252,89 KM Fond za zaštitu od poplava);
- „Uređenje rijeka i potoka“: Ukupna vrijednost projekata 179.865,50 KM (rijeke Sana – više lokacija i Sanica, zatim potok u Busijama, Kalajdžića potok, Bijeli potok MZ Ključ, Točina MZ Velagići, Brkički potok i potok Botonići bare MZ Biljani;

Strategijom razvoja općine Ključ za 2017. godinu predviđena su 52 projekta. Uz planirane implementirana su još 22 projekta koja nisu planirana Strategijom razvoja. Za implementaciju projekata utrošeno je 1.072.494,43 KM.

6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

6.1. Zaključci

6.1.1. Ono što posebno treba istaknuti jesu projekti koji su planirani u Strategiji razvoja, a nisu realni za implementaciju. Dakle, svjesni smo da su to projekti koji su potrebni općini Ključ, ali isto tako da su to projekti za koje su potrebna velika finansijska sredstva, a koje Općina ne može obezbijediti od donatora.

6.1.2. Sredstva od vanjskih izvora finansiranja su nerealno planirana jer se uglavnom traži veće procentualno učešće općine Ključ u kandidiranim projektima.

6.1.3. Pojedine Službe za upravu, u skladu sa važećim Pravilnikom, nemaju popunjena radna mjesta posebno radna mjesta visoke stručne spreme.

6.1.4. Nedostatak adekvatnih javnih poziva.

6.2. Preporuke

6.2.1. Prilikom revidiranja Strategije razvoja neophodno je obezbijediti učešće uposlenika koji će nadgledati i pratiti postupak i na vrijeme korigovati eventualne nedorečenosti u smislu preciziranja ciljeva, rezultata, indikatora i slično.

6.2.2. U skladu sa mogućnostima, a u što skorije vrijeme, Službama za upravu obezbijediti popunjavanje radnih mjesta vodeći računa o prioritetima.

6.2.3. Upošljavanjem Stručnog saradnika za pripremu i izradu razvojnih projekata doprinijeti povećanju mogućnosti za apliciranje na sredstva Evropskih fondova.

6.2.4. Timsko, sistemsko i kontinuirano praćenje implementacije projekata.